

Makt og rett

15. oktober i år gikk Staten ved Fornyingsdepartementet på et sviende nederlag i Oslo tingrett. Dommen i den saken Kirkens Arbeidsgiverforening har reist mot staten, slår uten om og men fast at Regjeringens instruks om at Opplysningsvesenets fond skal selge ut festetomter på billigsalg (Kgl. resolusjon av 14.9.2007), er i strid med Grunnloven og derfor ugyldig. Samtidig pålegges staten å betale saksomkostninger med 1,5 millioner kroner.

Ved utløpet av ankefristen én måned senere ble det kjent at fornyingsministeren, som ironisk nok i mellomtiden også er blitt kirkeminister, har bestemt seg for å anke Oslo tingretts dom inn for Høyesterett. Samtidig har den utøvende statsmakt bestemt at billigsalget skal fortsette inntil endelig dom i saken foreligger.

Formelt betraktet er begge avgjørelser i sin orden. Reelt er de, både hver for seg og til sammen, et overtydelig uttrykk for den type misbruk av politisk flertallsmakt som dessverre er blitt et slags varemerke for den første flertallsregjering vi har hatt på noen tiår her i landet. Etter gang på gang å ha kjørt mot rødt lys politisk ved å feie grunnlovsspørsmålet til side – senest ved å bruke regjeringspartienes marginale flertall til å stemme ned forslaget fra en samlet opposisjon om å forelegge spørsmålet for Høyesterett i medhold av Grunnloven § 83 – velger man å fortsette ferden som om ingenting hadde hendt, nå ved også å kjøre mot rødt lys juridisk.

Det er ganske visst konsekvent i sin uforstand. Men det må være tillatt å peke på at den begrunnelse fornyings- og kirkeministeren gir for å anke tingrettsdommen, er egnet til å føye skam til skade. Begrunnelsen er at Stortinget har tatt standpunkt til grunnlovsspørsmålet gjennom sin vedtagelse

av Regjeringens forslag til endring i Lov om Opplysningsvesenets fond. Det må formodentlig bety at statsråden mener at det da er domstolenes plikt å ta voteringsresultatet til etterretning og tolke Grunnloven slik at den blir i samsvar med det.

I lengste laget får en håpe at begrunnelsen er lite gjennomtenkt. Den kolliderer nemlig frontalt med det som er selve kjernen i den nedarvede maktfordelingslæren, prinsippet om domstolenes uavhengighet. I den aktuelle sak har Stortinget aldri fått seg forelagt noe tilfredsstillende grunnlag for å ta stilling til grunnlovsmessigheten av Regjeringens tomtefesteinstruks i forhold til OVF, til tross for at Justisdepartementets lovavdeling har påpekt at så burde skje. Ikke nok med det, regjeringspartiene svarte på en samlet opposisjons ønske om Høyesteretts bistand til å avklare spørsmålet om lovendringens forhold til Grunnloven § 106, ved kontant å avskjære muligheten. Det gjør ikke maktarrogansen mindre iøynefallende at enhver som kjenner det politiske terreng i Norge, vil vite at om ikke Senterpartiet hadde latt seg tjøre fast i det rød-grønne regjeringssamarbeidet, ville det ikke engang ha vært simpelt flertall i Stortinget for billigsalg av festetomter.

Som argument er fornyings- og kirkeministerens henvisning til Stortingets voterings i OVF-saken ikke bare rettslig sett vektløst, det taler i virkeligheten for at Oslo tingretts dom er tuftet på konstitusjonell fjellgrunn. Når forholdet til Grunnloven er så overanstrengt som det hele veien har vært i denne saken, tilsier enhver rimelig forståelse av politikkens føre vår-prinsipp at man tar seg tid til å avklare forholdet og om nødvendig går veien om en grunnlovsendring.

Om noen skulle innvende at det er en tidkrevende omvei, er svaret at det faktisk er det som er poenget ved den statskikk Grunnloven foreskriver. Og skulle noen ytterligere innvende at det i denne saken aldri ville ha vært mulig å mønstre noe i nærheten av 2/3 flertall for å endre Grunnloven, er svaret nøyaktig det samme. Kan den lange veien ikke føre til målet, er det meningen at snarveien skal være stengt.

Et av de sentrale budskap fra vår konstitusjonelle tradisjon er påminnelsen om at fristelsen til misbruk av flertallsmakt er til for å motstås. Og at den som likevel faller for fristelsen, må leve med risikoen for å falle for egne grep.

Inge Lønning